

La poesia per a adults de Miquel Desclot (1/2)

ÒSCAR ROCABERT

Enguany el poeta, traductor i home de lletres Miquel Desclot (Barcelona, 1952) celebra el seu seixantè aniversari. Els seus conveïns de Castellar del Vallès, junt amb amics i coneguts, han organitzat diversos actes d'homenatge per commemorar i reivindicar la seva extensa obra, variada però complementària, que passa per la traducció, la literatura infantil i l'obra per a adults. El filòleg Òscar Rocabert analitza per a *Quadern* l'obra poètica per a adults de Desclot, tant pel que fa als orígens i significació dins el context històric, com per l'anàlisi dels llibres que la integren. L'extensió i profunditat del treball de Rocabert ens obliga a dividir-lo en dos números. En aquest primer repassem la formació de Desclot com a escriptor i els seus primers quatre llibres publicats.

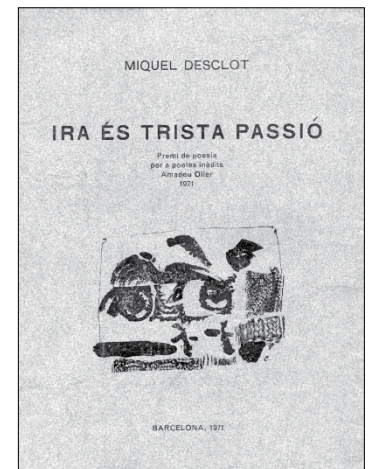
D'entrada, cal fer una objecció al tema d'aquest article, i és el fet que el mateix Desclot no vol fer distinció entre la seva poesia anomenada convencional (un terme ben antipàtic) i la seva poesia per a infants. Cal que pensem que Miquel Desclot té, en certa mesura, una concepció molt integradora de poesia, art i música, i que sovint manifesta que l'objecte de les seves obsessions literàries és, per sobre de tot, la paraula. És a dir, que la paraula feta música, això és, la poesia, és l'únic que importa en darrer terme.

Ens proposem de parlar d'aquests llibres: *Ira és trista passió*, *Viatge perillós...*, *Cançons de la lluna al barret*, *Juvenilíia*, *Auques i espantalls*, *El llevant bufa a ponent*, *Com si de sempre*, i finalment *Fantasies, variacions i fuga*.

Ira és trista passió fou publicat a Barcelona el 1971 per la Parròquia de Sant Medir, ja que el llibre havia guanyat el Premi Amadeu Oller per a poetes inèdits d'aquell any. Cal convenir, juntament amb Desclot mateix, que aquest llibre és un recull de provatures, de camins encetats, molts dels quals acaben en aquest llibre o en *Viatge perillós...* sense cap mena de continuïtat. Són poemes que

busquen una novetat respecte de la poesia social dels anys seixanta, tot i que en conserven, en alguns moments, l'actitud de combat, sobretot nacional, que no està renyida amb la poesia, tal com demostra una bona part de l'obra de Joan Brossa.

Cal dir que, amb la publicació d'aquest llibre, Desclot s'estrena com a figura de l'anomenada nova poesia catalana. Entra en la nòmina de poetes dels setanta. Una generació formada, segons l'estudi *La nova poesia catalana* de Joaquim Marco i Jaume Pont, per Ramon Pinyol, Maria Mercè Marçal, Xavier Bru de Sala i Miquel de Palol. Un grup de poetes nascuts durant els anys cinquanta, de formació universitària, que van passar la seva adolescència en plena revifalla cultural i identitària de la cultura catalana. Alguns fets importants de l'època van ser la popularització de *Serra d'Or*, una fortíssima activitat d'edició de discos per part d'Edigsa (entre altres editores), la fundació d'Edicions 62 (que va començar a editar cultura catalana en massa, per fer-ne una gran divulgació, amb edicions de preu popular), i el maig del 68 a París (amb tot el moviment contracultural europeu i nord-americà). Tot aquest ambient produeix en la joventut de Barcelona un anhel de llibertat en molts àmbits: nacional, familiar, sexual, de consciència i, en el cas dels poetes, també llibertat lectora. En aquest sentit, aquests poetes es rebel·len contra una visió "utilitària" de la poesia; d'una utilitat estrictament política i de justícia social. De fet, aquests joves creuen que concebre la poesia en aquests termes pot portar molt sovint a uns resultats de gran càrrega emotiva i política, però de molt poca qualitat i rigor literaris. Aquest punt és cabdal: el canvi que operen és de concepció i de factura: la poesia ja té valor per ella mateixa i, al mateix temps, reclama un bon ofici i una factura acurada a qui l'escriu. És per això que aquests joves es declaren, de bon principi, lectors i admiradors de la poesia de J. V. Foix, i d'allò que Joan Brossa n'hereta com a deixeble directe. Conceptes com la investigació

en poesia, el fet de la doble vida psicològica de la persona (conscient-inconscient) i la valoració de la tradició en tots els àmbits possibles, tant catalana com forana, són definitius per a l'escriptura d'aquests joves poetes dels setanta.

Els poemes d'*Ira és trista passió* presenten un gust per les imatges diguem-ne esotèriques, però no deixen de parlar de fets tan quotidians del moment com la repressió policial franquista, per exemple, ni tampoc s'estan de criticar l'estètica de la poesia fàcil i directa dels anys seixanta. També volen deixar en evidència les trampes, o els errors, d'una poètica excessivament romàntica. O potser d'un romanticisme mal entès, només copsat en la superfície de l'angoixa de viure o dels excessos sentimentals. En general, el discurs és desmitificador d'aquesta poètica romàntica, que impregna molta de la poesia social del segle XX, i dels seixanta a Catalunya.

De cap manera la poesia de Desclot és surrealista. En la seva major part, no és onírica, sinó imaginativa, que és molt diferent. No és mai irracional, sinó que sempre busca l'equilibri i la humanitat a través de la paraula mesurada. I, sobretot, defuig l'excés moral del surrealisme. De fet, li té terror. I, ja en aquest primer llibre, apareixen (juntament amb elements urbans que aviat desapareixeran) els paisatges i localitzacions rurals, de muntanya, de camp, que connecten Desclot amb tota una tradició de poesia de paisatge que sempre s'havia practicat en la tradició classicista del segle XX: Carner i Guerau de Liost en són els exemples més importants. I, també, es declara fidel seguidor de la tradició poètica, cosa que l'allunya molt de la intenció d'assassinar la tradició que tenia el surrealisme més radical. O de manipular-la. És a dir que Desclot vol acordar raó i folia, i no practicar només folia.

Desclot va enviar ràpidament exemplars del seu primer llibre a aquells poetes que més l'interessaven. Un d'ells era Agustí Bartra, recentment tornat a Catalunya. Bartra li va respondre la tramesa amb una carta prou llarga on, entre elogis i recomanacions, advertia al jove poeta que, sobretot, calia que trobés la seva pròpia veu. Aquest consell, que trobem d'un valor ben alt, devia conformar una nova visió de la figura del poeta en Desclot, que va continuar relacionant-se amb Bartra fins a la mort d'aquest, el 1982. El fet que Bartra es pugui considerar hereu de la poesia romàntica, juntament amb la filiació netament classicista de la major part de la poesia de Desclot, ens ofereix una visió prou complexa de la figura d'aquest darrer, que s'assembla a molts dels seus companys de generació: es tracta de poetes d'una gamma de lectures tan àmplia en l'espai i en el temps que no es volen permetre la temptació de limitar-se a una sola poètica o a un sol estil. El seu eclecticisme és tan radical,

que volen parlar de tot, i de totes les maneres possibles. A més, el fet que Desclot no hagi donat per finalitzada la seva obra poètica i que hagi practicat al mateix temps la poesia lírica, la de circumstàncies, la descriptiva i la satírica (i la infantil, molt més enjogassada), ens ha de fer pensar en un poeta total, a la manera de Josep Carner, però també en un poeta casolà.

El 1974, Desclot s'autopublica, a la col·lecció «Ausiàs March» de l'Editorial Vosgos, el seu segon recull de poemes: *Viatge perillós i al·lucinant a través de mil tres-cents vint-i-set versos infestats de pirates i de lladres de camí ral*. Se'ns hi presenta un poeta amb preocupacions típiques d'un jove lletraferit de ciutat: les noies que li agraden, la música clàssica, la literatura. Però també ens mostra una preocupació ben madura: ens diu que està buscant la seva veu (tal com li va dir Bartra que li calia fer). També es va construir ell mateix una figura de poeta, de mitjancer entre la poesia i els lectors. I aquesta és una imatge ben romàntica. Al mateix temps, Desclot descobreix, aquest cop definitivament, tota la poesia que pot aportar-li la natura i l'àmbit rural. Infatigable excursionista des que era adolescent, el poeta troba, feliçment, una inesgotable font de materials literaris en la natura. I, de fet, aquesta font li dona una alegria de viure que només recularà en poemes publicats més enllà dels anys noranta. En aquest sentit, la màgia de la natura que s'expressa mitjançant la paraula és una de les obsessions més primerenques de Desclot, afirmada ja en poemes del 1973 («La clau de la clau»). Tota aquesta comunió amb la natura prové segurament, també, de la lectura de *Poesia rasa* de Joan Brossa (recull de reculls publicat el 1970), volum que conté algunes exaltacions de la natura i del paisatge rural català més que definitives. Desclot, de Brossa, també en recull models de construcció del poema, i fins i tot juga a fer un cal·ligrama (una pràctica que mai més tornarà en la seva obra). I també, de manera definitiva, Desclot arriba a dominar la imatge poètica, la seva construcció mitjançant les paraules precises. I

Week &

Weekand Sabadell
Agenda cultural setmanal

subscripció
gratuïta a

www.weekand.net

reprèn una de les seves obsessions: el vitalisme i la valentia de viure plenament.

L'any 1978, Desclot entra de ple en el cànon poètic català amb el llibre *Cançons de la lluna al barret*. De fet, aquest ha estat l'únic llibre de poesia per a adults que ha anat més enllà de la primera edició. El llibre va tenir bona acollida des del primer moment i, amb el pas del temps, totes les cançons han estat musicades per algun o altre compositor o conjunt musical.

L'aposta és clara: tot un llibre de poemes format exclusivament per cançons, que tracten, la majoria, d'aspectes de la vida quotidiana, o no literària: naixement, maternitat, desvetllar sexual, guerra, comerç, els moments del dia, la geografia catalana, entre d'altres. Tots aquests temes estan trets del cançoner popular. En aquest sentit, Desclot es manifesta seguidor de la tradició popular, en certa manera. Però, això, cal matisar-ho.

El llibre va ser molt ben rebut per la crítica. Pere Farrés en va destacar el retorn a les formes populars, als temes més pairals, catalans. Però cal notar que Miquel Desclot no renuncia, de cap manera, a fer els seus poemes, és a dir, que no pretén desaparèixer darrere la figura de l'autor popular (anònim). La seva aposta és semblant a un retorn a la poesia popular, però no claudica davant la poesia de públic que busqui poesia fàcil. En aquest sentit, Desclot canvia de registre, però no de missatge: continua amb la crítica del poder, amb les referències a l'alta cultura (Paul Klee, Arnold Schönberg, J. V. Foix), amb l'amor i amb la vitalitat de qui se sent jove i actiu. O sigui: l'operació és un canvi de format, de màscara, tot seguint amb els mateixos missatges que als llibres anteriors. Això sí, aquest canvi de màscara li permet avançar moltes posicions en la carrera de la factura poètica. La poesia de Desclot s'enriqueix notablement gràcies a l'adopció sistemàtica de la forma popular, fet que es trobava a faltar en els seus dos primers llibres. I a partir d'aquest llibre ja no abandona aquesta consciència de la riquesa que pot aportar l'adopció d'estrofes reconegudes per la tradició.

En aquest llibre apareix per primera vegada la Teia, una de les seves grans fonts d'inspiració. De fet, tota una musa.

Cinc anys més tard, el 1983, Desclot publica un llibre que conté, al pròleg, una declaració molt interessant: ens diu que considera *Cançons de la lluna al barret* el seu veritable primer llibre. I demana que el lector oblidí els altres dos primers llibres, per massa adolescents o immadurs. Així, amb el títol *Juvenília*, ens presenta una selecció dels dos llibres dels anys 1971 i 1974. Desclot ens confessa que va arribar al punt de tenir

consciència que no es podien oferir al públic allò que ell anomena «provatures». Al mateix temps, explica que es va sentir reclus en una pràctica poètica excessivament reduïda als lectors especialitzats. D'aquesta manera ens explica l'origen de *Cançons de la lluna al barret*. En aquest sentit, Desclot és plenament conscient que ha de donar una imatge d'escriptor madur i respectuós amb els lectors, i actua en conseqüència.

La majoria dels poemes rescatats presenten correccions, i en alguns s'hi afegeixen dedicatòries. Però també s'hi publiquen poemes mai recollits en volum, datats entre els anys 1975 i 1981. Així, per primer cop es publiquen poemes escrits a l'estada que Desclot va fer a la Universitat de Durham els anys 1980-1982. Per exemple, una nadala que va enviar a Foix tot imitant la de «Si jo fos marxant a Prades». I, també contradient el pròleg, no s'està de publicar-hi alguns dels anomenats poemes musicals, és a dir, recreacions en vers d'algunes de les seves peces i compositors preferits. El poeta s'ha declarat més musical que visual, a més de confessar en alguna ocasió que la seva vocació frustrada és la de músic de piano o director d'orquestra. Així, Desclot poetitza Louis Armstrong, Anton Webern, Arnold Schönberg, Béla Bartók, Karlheinz Stockhausen i Pierre Henry.

Tot i que és un recull de materials dispersos, *Juvenília* permet a Desclot de reafirmar-se com a poeta d'àmplia cultura, un poeta que, de fet, necessita els referents culturals i la tradició per escriure, i a més ho fa evident. Potser podríem pensar que *Juvenília* és una declaració de principis que vol desmentir el suposat neopopularisme que se li podia atribuir a partir de *Cançons de la lluna al barret*.

Òscar Rocabert (Sabadell, 1975) és llicenciat en filologia catalana per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha publicat poesia (*La mandonguilla*, *Sonets*, *Hi ha pus res*, *Però jo ja no sóc jo* i *Fia: un poema*) i crítica literària a *Barcelona Review* i *L'Actual de Castellar*. Manté el blog *Els crits escrits* (critsescrits.blogspot.com).

